

PRÁCE S KLIENTY

Úvod do zahradní terapie, VOŠ Jabok
Eliška Hudcová

Komplexní rehabilitace

- <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10122427178-udalosti-v-regionech-brno/319281381990624-udalosti-v-regionech/obsah/704614-terapie-praci-v-zahradach>
- Postižení / znevýhodnění (tělesné, sociální)
  - *Omezení v činnostech*
  - *Omezení ve společenských aktivitách*
- Integrace, segregace, prevence
- Obnova funkcí, kompenzace
- Vyrovnávání příležitostí, solidarita, rovnost, zákaz diskriminace, participace

Komplexní rehabilitace

- Kontinuální a koordinované úsilí o optimální integraci do života za využití dostupných prostředků
- Týmová spolupráce, case management, komunitní soc. práce
  - *Zdravotní*
  - *Psychologická*
  - *Pedagogická*
  - *Pracovní*
  - *Volnočasová*
  - *Sociální*

Čísla a statistiky

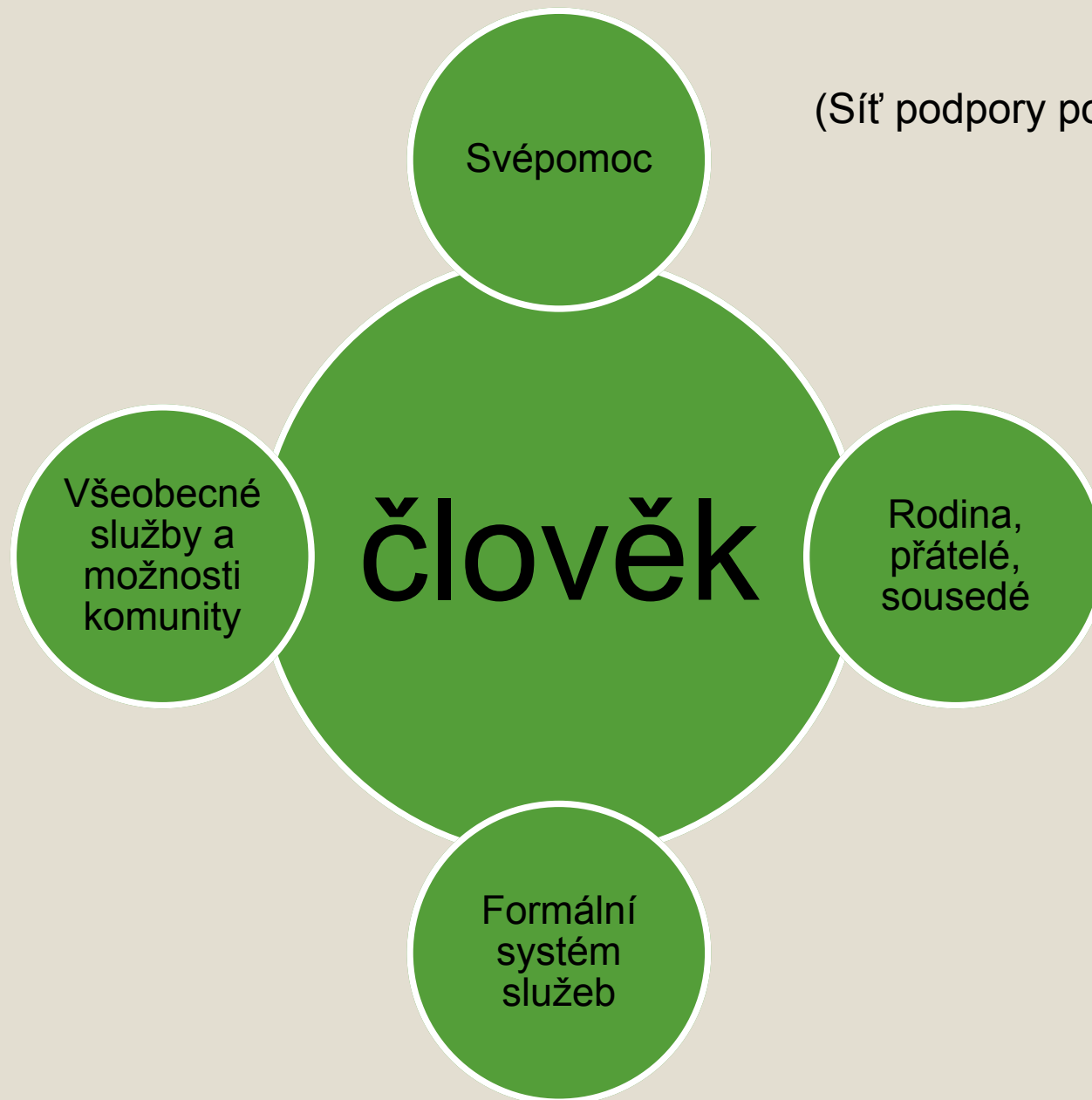
Odhad počtu zdravotně postižených v ČR

Typ postižení	Počet lidí s postižením
▪ Zrakově znevýhodnění	252,4 tis.
▪ Sluchové znevýhodnění	300 tis. (15 zcela ohluchlí)
▪ Poruchy řeči	66,9 tis.
▪ Slepohluchota	1500
▪ Mentální znevýhodnění	300 tis.
▪ Vady pohybového ústrojí	300 tis.
▪ Diabetes	480 tis. (70 tis. inzulinovaných)
▪ Cévní mozkové příhody	150 tis.
▪ Epilepsie	140 tis.
▪ Duševní nemoc	100 tis.

Metody a techniky

- Individuální sociálně-terapeutická práce
  - *Případová studie*
  - *Rozhovor, aktivní naslouchání, neverbální komunikace*
  - *Zaměření na jednotlivce*
- Skupinová
  - *Rozvoj vzájemných pozitivních sociálních vztahů mezi členy skupiny*
  - *Typy skupin*
  - *Dynamika*
- Komunitní
  - *Místo, kde člověk získává emocionální oporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě*
  - <https://www.mapko.cz/page/komunitni-zahrady>

(Síť podpory podle Trainor a Church, 1984)

Starší lidé a geriatričtí pacienti

- Muskuloskeletální onemocnění (osteoartróza, osteoporóza)
- Hormonální onemocnění
- Neurologická onemocnění – demence, Alzheimerova choroba, mozková mrtvice, roztroušená skleróza, Parkinsonova choroba
- Zrakové potíže
- Kardiovaskulární onemocnění – hypertenze
- Onemocnění plic, ledvin, kůže, vlasů
- Psychiatrická onemocnění – deprese, nespavost

Starší lidé a geriatričtí pacienti

- Domovy pro seniory, hospice, LDN, Chráněné bydlení, DOZP, nemocnice, stacionáře, centra denních služeb
- Reminiscenční techniky, biografické souvislosti od doprovázející osoby
- Venkovní i interiérová ZT
- Přizpůsobení kolečkové židli/fyzickým možnostem klientů, bezbariérovost
- Bezpečný životní a domácí prostor zahrady, důvěra prostředí
- Orientace s doprovodnou osobou
- Zapamatovatelné prvky, stimulující prvky
- Jasně a rozpoznatelné směry a cesty

Starší lidé a geriatričtí pacienti

- Záliba zahradničení – pokračování předávání zkušenosti
- Pocit užitečnosti – na něčem se podílím
- Rozšíření životního prostoru
- Rytmus, koncentrace a klid
- Zdravá únava, povzbuzení smyslů
- Plánovat pauzy a sezení
- Nápoje, oblečení
- Ochrana před sluncem

Starší lidé a geriatričtí pacienti – Alzheimerova choroba

- Postižení paměti, řeči, deprese, úzkost a strach, neklid, agresivitu, podezřívavost, bludy, halucinace
- Trénink orientace v realitě
- Terapie kognitivních stimulací
- Validační terapie
- Reminiscenční terapie
- Biologická léčba
- <https://www.enablingenvironments.com.au/outdoor-planting.html>

Lidé s duševním onemocněním

- Chronické onemocnění : vrozená organická výbava / vliv prostředí a životních událostí (infekce, toxoplazmóza, alkoholismus).
  - *Ztráta zájmu, iniciativnosti, motivace, odpovědnosti*
  - *Nižší schopnost sebeobsluhy*
  - *Nižší finanční soběstačnost*
  - *Horší mezilidské vztahy*
  - *Nižší schopnost učit se novým věcem*
- Zvýšená nemocnost
- Impulzivní, zkratkovité jednání
- Neměnit zaučené pracovní návyky a dovednosti
  - *Komunikovat jasně*
  - *Potřeba pochvaly*
  - *Mluvit přátelsky a otevřeně*
  - *Mluvit i o nemoci a problémech*

Lidé s duševním onemocněním

- Zaměření na dovednosti a schopnosti, prožitek úspěchu
- Důraz na rutinu a kontinuitu – spolehlivost (sebe)jistota
- Důraz na vnímání sebe sama, posílení sebevědomí, posílení vlastní iniciativy
- Odpoutání se od vlastních problémů, zájem o okolí, odpovědnost
- Zmírnění stresu, deprese, úzkosti
- Začlenění do společnosti, lepší komunikační schopnosti
- Přítomnost *Mycobacterium vaccae* v půdě, podporuje tvorbu serotoninu

Lidé s tělesným postižením

Klasifikace tělesných postižení a zdravotních oslabení

Podle typu	• Postižení hybnosti • Dlouhodobé onemocnění • Zdravotní oslabení
Podle doby vzniku	• Vrozená (vady lebky, rozštěpy, nevyvinutí končetin, DMO) • Získané (deformity páteře, úrazy, následky onemocnění)
Podle etiologie	• Tělesné odchylky a oslabení (vady páteře, luxace kloubů) • Tělesné vývojové vady (rozštěpy, vady lebky/končetin) • Úrazy (dočasné či trvalé následky, amputace, poranění páteře) • Následky nemocí (encefalitida, žloutenka, lymfská borelióza, nádorové onemocnění) • Dětská mozková obrna • Dlouhodobá onemocnění (alergie, astma, ekzémy, epilepsie)

Lidé s tělesným postižením - rehabilitace

- Zdravotní: medicína, fyzioterapie, protetika
- Sociální: bezbariérovost, sociální služby
- Pedagogická: školská integrace, distanční vzdělávání, e-learningové kurzy
- Psychologická: podpora ze strany rodiny, přátel a okolí, psychoterapie
- Pracovní: uplatnění na otevřeném trhu práce, práce z domova, podporované zaměstnávání
- Právní: antidiskriminační opatření, legislativní podpora všech oblastí

Lidé s tělesným postižením

- Individuální plánování a přístup
- Maximální kompenzace a zapojení do normálního života bez omezení
- Výběr materiálů
- Kompenzační pomůcky, volba pracovních nástrojů
- Fyziologická pozice
- Volba aktivity, dopomoc, zprostředkování
- Vyvýšené záhony
- Prostor pro odpočinek
- Ochrana před sluncem

Zahradně terapeutické prvky pro pacienty s jiným typem mobility

Lidé s mentálním postižením

- Postihuje celou lidskou osobnost (rozumová, emocionální, komunikační, sociální, vztahová, pracovní složka)
- Biologicky: organické nebo funkční poškození mozku
- Psychologicky: snížená úroveň rozumových měřitelných schopností
- Sociálně: dezorientace ve světě a společnosti, omezené samostatné sociální fungování
- Pedagogicky: snížená schopnost učit se
- Právně: snížená způsobilost k samostatnému prvnímu jednání

Lidé s mentálním postižením

- Omezená schopnost komunikace
- Sugestibilita
- Zvýšená emocionalita
- Spontánnost a otevřenost
- Sociální dezorientace
- Jiné tempo

Lidé s mentálním postižením

- Metody bazální stimulace a komunikace (bazální dialog) – snoezelen
- Vzdělávání, camphillské komunity
- Chráněné, podporované bydlení, chráněné zaměstnávání

- Udržovat při komunikaci oční kontakt
- Používat jednoduchou řeč, krátké věty, konkrétní pojmy, jasné otázky
- Pomalá, srozumitelná řeč
- Oslovovat přímo

Lidé s poruchou autistického spektra

- Vrozená mentální porucha (mozkové funkce)
- Pervazivní postižení
- Přidružená mentální retardace, epilepsie, postižení zraku, sluchu a řeči
- Mezi obecné příznaky autismu patří stále se opakující vzorce chování, sociální odloučení a špatné verbální dovednosti
  - *Deficit v oblasti sociální interakce a sociálního chování*
  - *Deficit v oblasti verbální a neverbální komunikace*
  - *Deficit v oblasti představivosti a hry, omezené stereotypní vzorce chování, zájmů nebo aktivit (diagnostická triáda)*
- Stálost prostředí
- Bezpečné prostředí
- Upravené pracovní podmínky

Lidé s postižením smyslového ústrojí - sluch

- Sluch: až 60 % informací
- Sluchové postižení vytváří komunikační bariéru, deficit v orientačních schopnostech, psychickou zátěž a vede k omezení sociálních vztahů a sociální izolaci – negativní dopady na vývoj myšlení
- Vrozené, získané (prelingvální, postlingvální)
- Orgánové, funkční

Lidé s postižením smyslového ústrojí

- sluch

- Kochleární implantáty, sluchadla, zesilovací aparatury, kompenzační smysly, technické pomůcky, počítače
- Podnětová deprivace
- Biologická a sociální rehabilitace
  - *Před rozhovorem navázat zrakový kontakt*
  - *Zeptat se, zda chce mluvit, odezírat, psát, používat znakový jazyk*
  - *Zajistit podmínky bez hluku*
  - *Předem vysvětlit, co po něm chceme*
  - *Opakujeme používáme písemnou formu*
  - *Požádat o zopakování, kvůli porozumění*

Lidé s poruchou smyslového ústrojí - zrak

- Zrak: 80-90 % informací.
- Zrakové postižení ztěžuje orientaci v prostoru a schopnost samostatného pohybu. Způsobuje nižší poznávání, vstřebávání vjemů a utváření představ, což dále ovlivňuje emoce a charakterové vlastnosti jedince
- Vrozené, získané
- Orgánové, funkční

Lidé s poruchou smyslového ústrojí - zrak

- Rehabilitace medicínská, sociální, pracovní, pedagogická, psychologická
- Optické pomůcky, optoelektrické pomůcky, PC, bílá hůl, Pichtův stroj, diktafony
- Zlepšování orientace, odstraňování komunikačních bariér, podpora samostatnosti
  - *Vyvarovat se pocitům soucitu*
  - *Představit se, oslovovat jménem*
  - *Jednat s postiženým, ne s jeho průvodcem*
  - *Dostatek světla*
  - *Omezení hluku*
  - *Úprava prostoru*

Lidé s poruchou smyslového ústrojí - zrak

- Stimulace jiných smyslů
- Bezpečné prostředí, navigační systémy – Braillovo písmo
- Barevné kontrasty (slabozraký)
- Zvukové prvky, echolokace (voda, dendrofony, zvonkohry)
- Přehlednost a pořádek, pozor na trny, terénní nerovnosti, srázy, hrany
- Orientační pomůcky na zahradě (zábradlí, studna, lavička,...)
- Různé podlahové krytiny, obrubníky (nevidomý)
- Velké předměty (velká nebo granulovaná semena)
- Charakteristická vůně květin, textura
- <https://www.youtube.com/watch?v=jKJFTpAwHFE>

Děti a mládež

- MŠ, ZŠ, speciální, azylové domy pro matky s dětmi, NZDM, stacionáře, ústavy náhradní výchovné péče, DOZP, rehabilitační kliniky, ozdravovny
- Fyzický pobyt venku
- Budování vztahu k přírodě do 20-30 let života
- Městské, sociální a pedagogické farmy, komunitní zahrady
- Místo uvolnění, hra, samostatnost, learning by doing, kreativita, výdrž, koncentrace, plánování, odpovědnost, koordinace pohybu, jemná a hrubá motorika, nové poznatky, sebeposílení, sociální vztahy
- Cílená a volná aktivita
- Variabilita prostoru, přírodní zahrady

Lidé s dílčími deficity

- Specifické poruchy učení (paměťové, zrakové, sluchové, LDM, neurotické, psychické potíže)
- ADD (attention deficit, poruchy pozornosti)
  - *Snadná rozptýlitelnost*
  - *Problémy s nasloucháním a plněním úkolů*
  - *Potíže se zaměřením pozornosti*
  - *Potíže se soustředěním na úkol a dokončením*
  - *Nevyrovnaný výkon*
  - *Vynechávání pozornosti*
  - *Nepořádnost*
  - *Nedostatky v samostatné práci*
  - *Úzkosti*
  - *Nízké sebevědomí, problémy ve vztazích s vrstevníky*
  - *Malá sebeúcta, frustrace*
  - *Agresivní chování, nepřiměřené reakce*

Lidé s dílčími deficity

- ADHD (attention deficit hyperactivity disorder, poruchy pozornosti spojené s hyperaktivitou)
- Nepřiměřeně nízký stupeň pozornosti
  - *Znemožňuje soustředění*
  - *Problém se stereotypními činnostmi*
  - *Horší hrubá a jemná motorika*
  - *Orientace v čase*
- Hyperaktivita a impulzivita
  - *Zvýšený řečový projev*
  - *Unáhlené reakce, neklid*
- Ovlivňuje sociální vztahy, interakce se školou a rodinou

Lidé s dílčími deficity

- Pochvala
- Posílení sebevědomí
- Trpělivost
- Vhodné podmínky
- Zažít úspěch
- Smyslové a prožitkové vnímání

Zahrada pro děti

- Potřeba pohybu, objevování, experimenty, tvořivost, sociální vztahy, obratnost, ovládání těla, sebedůvěra
- Dřevo, hlína, voda, rostliny, pozorování zvířat, prožívání ročních období, změny počasí
- Kopec na hraní – variabilita pohybu, běhání, skákání, prolézání
- Písková jáma – hrabání, stavění
- Vodní kout / mokřadový biotop – stříkání, bahnění
- Klid a skrýš – vrbové chýše a tunely, jeskyně v křoví
- Stromy k lezení, lana, šplhání
- Mlsání – jedlé keře, stromy, záhony
- Divočina – objevování
- Relaxační zóna – soukromí, odpočinek

Lidé ze skupin ohrožených sociálním vyloučením

- Sociální kontakt, komunikace
- Smysluplnost aktivit
- Léčivá komunita, styk s „normálními“ lidmi
- Pravidelnost činností
- Pracovní návyky, nové dovednosti
- Sebejistota, rutina
- Svépomoc
- Skupiny ohrožené sociální izolací
- Nižší příjem domácnosti
- Ztráta sebedůvěry
- Ztráta pracovních návyků
- Motivace a vytrvalost
- Zdravotní rizika
- Jiné pracovní tempo
- Mústek do dalšího života

Mladí lidé opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

- Mladiství a mladší 15 let, kteří svým chováním výrazně porušují společenské normy
- Kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj dítěte / mladistvého a zároveň před jeho chováním chránit společnost
- Někdy nahrazuje nepodmíněné odnětí svobody a má připravit jedince na řádný život po propuštění
  - *Referenční osoby, kolektiv*
  - *Praktická činnost*
  - *Fyzická náročnost*
  - *Změna zažitých norem a hodnot*

Lidé dlouhodobě či opakovaně nezaměstnaní

- Osoby dlouhodobě nezaměstnané: uchazeči o zaměstnání evidovaní na Úřadu práce ČR déle než 1 rok
- Osoby opakovaně nezaměstnané: osoby, které mají opakovaně problém s uplatněním na trhu práce, tj. jsou uchazeči o zaměstnání, jejichž doba evidence na Úřadu práce ČR dosáhla v posledních 2 letech délky 12 měsíců
  - *Obnovit pracovní návyky*
  - *Obnovit sociální návyky*
  - *Pravidla komunikace (se zaměstnavatelem, kolegy, úřady)*

Osoby v nebo po výkonu trestu odnětí svobody

- Osoby, které se dostaly do konfliktu se zákonem, byly obviněny a odsouzeny k nedobrovolné společenské izolaci
- Snížit recidivu kriminálního chování, vedení k soběstačnému životu po propuštění
- Chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v páchání další trestné činnosti
  - *Pracovní řád*
  - *Sociální integrace*
  - *Komunikace*
  - *Přidružené problémy: exekuce, finanční tíseň*